

Aktuelt

Så kom sommeren igen og det giver både gode vækstbetingelser og gode muligheder for at færdes i marken.

Der vil dog være masser af dug og morgenvåde planter, så svampesygdommene vil trives godt, især hvor planterne er stressede pga. dårlig jordstruktur efter de våde perioder tidligere.

Overgang fra køligt til varmt vejr kan i øvrigt medføre kortvarig bormangel i planterne, så en behandling med en borholdig bladgødning vil være på sin plads nu i følsomme kulturer som rodfrugter, salat og kål.

Den så godt som landsdækkende nedbør den sidste uge har ændret [Tørkeindeks](#) til mere grønne nuancer, men flere af grønsagsområderne i den centrale del af landet er stadig til den tørre side.

INDHOLD:

Love og regler	1
Nyt om kemi	1
Tilskudsmuligheder	2
Nyt om enkelte grønsagskulturer:.....	2
Salat	2
Løg	3
Gulerødder	4
Jordskokker	6
Arrangementer	6

Love og regler

Fristen for tilmelding af efterafgrøder er udsat

NAER har udsat fristen for tilmelding af efterafgrøder til den 12. september. Tilmelding sker på tastselv.fvm.dk, eller snak med din konsulent.

De landmænd, der på grund af ekstremt dårligt vejr ikke har kunnet så de sidste MFO-afgrøder inden den udsatte frist (d. 30/8), kan påberåbe sig force majeure ved en ansøgning om dispensation senest den 20. september til NaturErhverv. Du skal kunne dokumentere, at den ekstraordinære situation betyder, at du ikke har haft mulighed for at så tilstrækkelige arealer med efterafgrøder på noget tidspunkt i perioden fra høsten startede og helt frem til ansøgningsdatoen eller en eventuel kontrol. Dokumentationen kan eksempelvis være fotos, nedbørsdata eller lignende. Så er du i situationen, anbefales det at tage billeder dagligt.

Nyt om kemi

Undgå rester af prosulfocarb i frugt og grønt

Vær opmærksom på afdriftsrisiko ved behandling med Boxer (prosulfocarb) i nærheden af frugtplantager og grønsagsmarker.

Det er meget vigtigt at undgå nye restfund af prosulfocarb i frugt og grønt. Hvad enten du selv skal ud og sprøjte i vintersæden, eller har naboer der skal i gang med det, er der her en guide til at undgå afdrift ved sprøjtning i vintersæd:

https://www.landbrugsinfo.dk/Maskiner-markteknik/Sproejteteknik/Sider/Afdrift-ved-efteraarssaaning_pl_pn_15_2174_2439.aspx

Tilskudsmuligheder

Spørg altid om muligheder for tilskud, inden du går i gang med et projekt.

Kontakt: [Mona H. Christensen](#), Agro Food Park 15, 8200 Aarhus N. Tlf.: 8740 5478. E-mail: mhc@seges.dk

.....

Nyt om enkelte grønsagskulturer:

Salat

Bremia

Vi finder stadig lokale, isolerede angreb af bremia salatskimmel og vejrforholdene fremadrettet ser stadig ud til at ville fremme denne sygdom. Mht. forebyggelse og behandling henvises til sidste nummer af GrønsagsNyt.

Gråskimmel og knoldbægersvamp

Vi har de sidste uger stødt på både gråskimmel og knoldbægersvamp i salatmarkerne. Det er for sent at gøre noget i de allerede ramte marker, men endnu ikke angrebne hold kan beskyttes med 1,5 kg Signum pr. ha, 7 dages sprøjtefrist og maks. 2 behandlinger).

Scala (<http://www.gartneriraadgivningen.dk/upl/website/scala-tomat-agurk-salat1/GP13Scalavaeksthusgroensagersalatfriland.pdf>)

og Switch (<http://www.gartneriraadgivningen.dk/upl/website/switch-62-wg-frilandsgroensager1/GP16Switch625WGfrilandsgroensager.pdf>)

er begge godkendt med mindre anvendelse i salat mod gråskimmel. Økologisk salat kan behandles forebyggende med Serenade ASO fra begyndende hoveddannelse, 4-8 l pr. ha.

Salatbladlusen

Vær stadig på vagt over for salatbladlusen (*Nasonovia ribisnigri*), mht. bekæmpelse, se GrønsagsNyt nr. 11.

Kål

Den lille Kålflue, 3. generation

I Skåne monitorer man stadig for Den lille Kålflue vha. filtfælder. De har fundet en del æg i uge 35, så det er formentlig også tilfældet herhjemme. Vi har dog den opfattelse, at net og dug bør tages af grønsagskulturerne nu aht. lysgennemgang og fare for udvikling af plantesygdomme. Har man en specialkultur, der ikke er behandlet med spinosad, er man dog nødt til at vente med afdækningen, til vi igen får ustadigt vejr, hvis den fremstår sund og i god vækst.

Trips

Vi forventer endnu en sværmning af trips i denne uge, da luftfugtigheden vil være høj og vinden svag. Mht. bekæmpelse af trips, der især er et tema i hovedkål, henviser vi til GrønsagsNyt nr. 10.

Bekæmpelse af bladsvampe

Både i kinakål og hovedkål har vi set de første mindre angreb af alternaria. Det er derfor vigtigt at behandle forebyggende med et godkendt fungicid, specielt i tætte kulturer og i netdækkede kinakål. Ud over de 3 midler med strobiluriner (Amistar, Signum WG og Ortiva Top) er Switch nu også godkendt (mindre anvendelse: <http://www.gartneriraadgivningen.dk/upl/website/switch-62-wg-frilandsgroensager1/GP16Switch625WGfrilandsgroensager.pdf>) i alle typer kål mod gråskimmel og storknoldet knoldbægersvamp. Det kan bruges som resistensbryder ind i mellem behandlinger med strobilurinerne. Gråskimmel er en væsentlig sygdom i lagerkål.

Løg

Generelt

Der er gang i frilægningen. De økologiske er næsten frilagt og der er frilagt ca. 25 % af de konventionelle såløg. Det er dejligt, at det er så tidligt i år; det giver grundlag for at få en god lagerkvalitet ind. Det varme vejr har givet noget tilvækst i såløgene og der er marker (de sidst såede), hvor der stadig er godt gang i løgene. Skimmelen huserer stadig og der er marker, der er smittet inden for de sidste 2 uger.

En tur til Holland i forrige uge bekræftede, at det ser godt ud i Polderen og det nordlige Holland og det ser rigtig skidt ud i det sydlige, hvor mange løgmarker kun vil give halvt udbytte. Det er koldt forår, kold jordtemperatur, stukturskader, sædskifteproblemer og 300 mm regn i juli, der har givet meget svære betingelser for løgene.

Løgskimmel

Peter Hartvig har lavet et rigtig godt forsøg med bekæmpelse af løgskimmel i år. Løgene er blevet smittet med skimmel fra inficerede planter som er blevet plantet i forsøget

Der er virkelig forskel behandlingerne i mellem og selvfølgelig til ubehandlet (th). Dithane og Acrobat er stadig rigtig gode midler og Cabrio Duo ser også ud til at have effekt. Forsøget bliver gjort op med udbyttmåling og resultaterne vil blive vist på årsmødet til vinter.

Tørring af løg

Sørg for god beluftning, når løgene kommer ind på lageret, gerne op til 400 m³ yderluft pr. ton pr. time, indtil løgene er overfladetørrede. Overfladetørringen bør kun tage nogle få døgn, indtil løgene er "rasletørre". Luftfugtigheden i de øverste løg skal være faldet til ca. 75 %. Det varer typisk et til tre døgn for løg, som har gennemgået en normal, god markvejring.

Derefter skal temperaturen hæves til den efterfølgende tørring. Der skal vælges enten at ligge på 19-20 °C eller 35 °C. Der må ikke tørres med temp. på mellem 23 og 28 °C.

I Vacc-Tek anlæg kan temperaturen hæves til 30-32 °C lige fra indkøring. For at dette kan lade sig gøre, skal der recirkuleres, hvilket betyder at luftfugtigheden stiger til over 90 % rel. Noget tyder på, at dette så gør, at der ikke bliver så stor afskalning, som der teoretisk ville have været, hvis temperaturen hæves så hurtigt og i hvert fald, hvis der både er over 30 °C og luftfugtigheden er under 60 % rel.

Med de erfaringer, vi nu har med Vacc-Tek anlæg, kan det anbefales at tørre alle løg ved 32-35 °C. Opvarmningen skal ske i mindst en uge, så løgene er gennemvarme med 35 °C i 5 dage, hvorefter der skal tørres færdig med 20 °C. Der er jo også mulighed for at flytte løgene og sætte andre løg ind for at udnytte energibesparelsen, også for at opnå den besparelse, der er angivet i ansøgning om tilskud. Det bedste for holdbarheden er dog, at løgene bliver stående på samme lager og så kan energibesparelsen i Vacc-Tek også udnyttes ved nedkøling.

Næste års løgarealer

Husk allerede nu at vælge hvilke arealer, der skal være løg i næste år og lave en strategi for jordbehandling til bekæmpelse af rod ukrudt. Arealer, hvor der skal være løg året efter, er jo fritaget for forbud mod jordbehandling. Husk også at få taget jordprøver, så gødningsplanen kan optimeres og der kan kalkes i efteråret, hvis der er behov.

Økologiske løg

Det er et must at tørre alle økologiske løg ved 35 °C. Opvarmningen skal ske i længere tid end i de konventionelle for at være sikker på, at der dræbes så mange svampe som muligt. Det vil typisk være 2 uger, så løgene er gennemvarme med 35 °C i 10 dage. Der kan i nogle partier være behov for endnu længere tid.

I de økologiske marker, hvor der skal være løg i 2017, er det endnu mere vigtigt, at der bekæmpes ukrudt her i efteråret. Det er selvfølgelig vigtigt med efterafgrøder for at forbedre jordstrukturen og øge det organiske indhold i jorden. Men det er endnu mere vigtigt, at jorden er fri for besværlige ukrudtsarter. En god måde at få bugt med dette er at holde jorden sort med stubharven, hele efteråret og vinteren igennem. Kvik, Svinemælk og andet rod ukrudt er totalt ødelæggende for et godt resultat i løgene.

Sørg desuden for kun at vælge de bedste marker til løg. Stenfyldte arealer duer ikke til løg. Der beskadiges for mange og det giver for dårlig holdbarhed på lageret. Sten er desuden også kun til besvær ved ukrudtsbekæmpelsen.

Gulerødder

Gulerodsfluen

I den forgangne uge har gulerodsfluerne haft gode muligheder for æglægning. Samtidig har der været flere optimale sprøjtedage til bekæmpelse af gulerodsfluerne. Æglægningen forventes at falde i den kommende uge. Æglægningen kan dog fortsætte ind i oktober på et lavt niveau. I langt de fleste marker vil der ikke være behov for yderligere bekæmpelse. Kun i marker med mange gulerodsfluer i områder med intensiv dyrkning af gulerødder kan der være behov for yderligere bekæmpelse frem til høst eller dækning med halm. I gulerødder der høstes til kasselager eller dækkes med halm, kan larverne fortsætte

deres udvikling under lagring. I marker med højt angrebstryk af gulerodsfluer kan man evt. høste gulerødderne langs læhegn, inden fluerne når at udvikle skader og anvende resten af marken til lagring eller halmdækning.

De første skader af anden generation gulerodsfluelarver ses godt en måned efter, at æglægningen toppede. Det vil i år være sidst i september.

Bladsvampe

I enkelte marker ses angreb af bladplet og meldug. Begge dele kontrolleres med f.eks. Amistar eller et af de andre svampemidler (se sidste nummer af GrønsagsNyt). I løbet af september falder temperaturen oftest så meget, at udviklingen af meldug og bladplet går i stå. Hvis angrebet på nuværende tidspunkt er lavt, vil der normalt ikke være behov for at sprøjte.

Knoldbægersvamp trives derimod godt i september, hvor gulerodstoppen er blevet meget tæt og har lagt sig ned på jorden, samtidig med at dug holder toppen våd til langt op på dagen. Det er vanskeligt at stoppe udviklingen ved at sprøjte med svampemidler. Når toppen er meget tæt, er det svært at sprøjte i bund. Knoldbægersvamp udvikles fra de døde blade på jordoverfladen og følger stænglerne ind i kronen og ud i de andre blade. Ved stærke angreb synker toppen sammen nede fra.

Nematoder

Igen i år har vi set angreb af nematoder i flere marker med gulerødder. Mulighederne for at bekæmpe nematoderne er meget begrænset. Det mest effektive er helt at undgå marker med nematoder, når der udvælges marker til næste års gulerodsproduktion.

Rodgallenematoder (Meloidogyne hapla): opleves primært som et problem på let sandjord. Angreb opstår ofte i kombination med, at planterne udsættes for stress i etableringsfasen. Derfor ses angreb også typisk i pletter i marken – altså de steder, hvor jorden er lettest og hvor stress i form af sandflugt, ukrudt, lavt Rt, ukrudtssprøjtning, Mn-mangel etc. giver rodgallenematoderne lejlighed til at angribe gulerødderne. Selv om en mark er inficeret med rodgallenematoder, behøver dette ikke være ensbetydende med, at der kommer angreb. Angreb opstår typisk i kombination med stress i etableringsfasen.

Rodgallenematoder har mange værtsplanter, bl.a. kartofler, roer, lucerne, ærter, jordbær og kløver samt en lang række ukrudtsarter. Korn, græs og andre enkimbladede kulturer er derimod ikke værtsplanter for rodgallenematoder. Derfor ses problemerne med rodgallenematoder hyppigst i økologisk producerede gulerødder, fordi der ofte indgår bælgeplanter i sædskiftet og fordi kornafrøderne ikke holdes kemisk rene for ukrudt.

Cystenematoder (Heterodera carotae): i de områder af landet, hvor der på dyndjord er dyrket gulerødder gennem mange år, kan gulerodscystenematoder blive et stort problem. Der findes umiddelbart ingen metoder til direkte bekæmpelse. Transport af jord på redskaber er årsag til, at cysterne spredes. Hyppig dyrkning af gulerødder øger risikoen for opformering. Der findes ingen resistente sorter. Cysterne, som kan ligge i jorden gennem mange år, tømmes gradvist for små nye nematoder. Sædskifte med 6 gulerodsfrie år vil i de fleste tilfælde sikre, at der ikke sker opformering. Men der skal endnu flere gulerodsfrie år til for at opnå en sanering af populationen.

Det er en god ide at udtage jordprøver i efteråret for at orientere sig om den potentielle risiko. Da nematoderne ofte forekommer i pletter, kræves der mange stik pr. jordprøve og at marken inddeles i mindre områder pr. jordprøve. For rodgallenematoder gælder desuden, at man skal vente med at tage prøverne til 1-2 måneder efter høst og fra sort mark uden efterafgrøder. Hvis der er planter på marken, vil nematoder søge derhen og man finder færre nematoder i jordprøven. Rodgallenematoder og fritlevende nematoder søger ned i jorden, når jordtemperaturen falder. Derfor skal jordprøverne udtages i mindst 25 cm's dybde. Jordprøverne afleveres straks på laboratoriet eller sendes i køletaske. Der findes flere laboratorier i Holland og et enkelt i Sverige, som kan lave nematodeanalyser.

Cystenematoderne ligger i jorden som inaktive cyster og vil typisk være jævnt fordelt i hele pløjelaget. Derfor bør man prioritere højt at tage rigtig mange stik og ikke bekymre sig om at stikke dybt. Cysterne er meget stabile og kræver ikke opbevaring på køl og kan sendes uden isolerende emballage.

Kontakt eventuelt GartneriRådgivningen for at få hjælp til udtagning af prøver og forsendelse.

Jordskokker

Knoldbægersvamp

Angreb af knoldbægersvamp udvikles hurtigt på denne årstid og kan være altødelæggende. De angreb som ses nu, kommer fra infektioner, som er sket tidligere på sommeren. Der er altså ikke noget, man kan gøre for at stoppe angrebene og der findes ingen godkendte bekæmpelsesmidler. Forebyggende foranstaltninger som sædskifte, sortsvalg og plantetæthed (luft mellem planterne), ukrudtsbekæmpelse og moderat kvælstofgødskning er eneste muligheder for at imødegå problemerne. Sortsvalg og sædskifte regnes for de mest betydende faktorer.

Arrangementer

15. september Økologi, jordfrugtbarhed og faste kørespor – praktik- og teoridag. Kl. 09:30 – 16:00 ved Skiftevær Økologi. Pris: 250 kr. + moms inkl. forplejning. **Tilmelding senest d. 9. september** på www.okologi.dk/temadag. Kontaktperson: Richard de Visser, 3053 8716 / rdv@seges.dk. [Se programmet her](#).
18. september [Åbent Landbrug](#).
27. september – 1. oktober Open Days i Holland.
Kontakt din frøleverandør for at høre nærmere!
12. okt. 10:00 Erfa Fyn/Jylland.
26. okt. kl. 13:00 Løg Erfa Sjælland, Hans Ingemann, Maglehøjvej 24, 4652 Hårlev

Se nyheder på:

Ole Scharff

Tlf: 87 40 66 34 / Mobil: 40 73 19 58
ohs@seges.dk

Lars Møller

Tlf: 40 84 30 11
lrn@seges.dk

Karina Frandsen

Tlf: 87 40 66 12 / Mobil: 21 64 80 85
kfr@seges.dk

Pernille Kynde

Tlf: 30 51 62 14
pbk@seges.dk

Richard de Visser

Tlf: 87 40 66 10 / Mobil: 30 53 87 16
rdv@seges.dk

Peder Krogsgård

Tlf: 40 37 46 51
pk@seges.dk